

POLITIEK, ETIEK EN TRANSGRESSIE.

'N KRITIESE ONDERSOEK NA DIE LATERE WERKE VAN MICHEL FOUCAULT.

HOOFSTUK 2: DIE POLITIEK VAN KENNIS

OF DIE ARGEOL... deur

2.1 Inleidende opmerkinge: Die Self en die Ander..... 16

2.2 **AUGUSTA BENDA HOFMEYR**

2.3 A kategoriele denke as vernulning van die Self..... 23

2.4 Utopie versus heterotopie..... 26

Voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad

2.5 Foucault se aanwending van historiese wysgering om

MAGISTER ARTIUM (FILOSOFIE)

2.5.1 Vryheid versus heersing

- * Heidegger se begrip van vryheid
- * Foucault se meta-historiese diering
- * Die praktyk van vryheid

In die

2.5.2 Die argeologie van kennis

FAKULTEIT GEESTESWETENSKAPPE

2.5.3 Argeologie en postkoloniale teorie

2.6 Die Self, die Ander..... 62

DEPARTEMENT FILOSOFIE

2.6.1 Absolutesme versus relatief

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

2.6.2 Van sosiale dialoog na kritiese ontologie

PRETORIA

Die praktiese implikasies van Foucault se "denke van die limet"

2.7 Samevatting..... 59

2.8 Verwysings en aantekeninge..... 62

STUDIELEIER: Mnr. M. J. Schoeman

Augustus 2000

POLITIEK, ETIK EN TRANSGRESSIE
IN KRITIESE ONDERSOEK NA DIE LATERE WERKE VAN MICHEL FOUCAULT

AUGUSTA BENDA HOFMEYR

Voorgedrewe deur die Fakulteit Geesteswetenskappe

MAGISTER ARTIUM (FILOSOFIE)

FAKULTEIT GEESTESWETENSAPPE
DEPARTEMENT FILOSOFIE
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
PRETORIA

STUDEELIER: Mnr. M. J. Scherman

AKADEMIESE INLIGTINGSDIENS UNIVERSITEIT VAN PRETORIA	
2002-10-00	
Kl. no. / vers.:	194.0904
Aanwinstnommer:	115983973

FOUCAULT
Augustus 2000
HOFMEYR

HOOFSTUK 3: DIE POLITIEK VAN DIE POLITEK **INHOUDSOPGAWE**

OF DIE GENEALOGIE VAN DIE ANDER

HOOFSTUK 1: INLEIDENDE OORSIG.....1

HOOFSTUK 2: DIE POLITIEK VAN KENNIS

OF DIE ARGEOLOGIE VAN DIE SELF

2.1	Inleidende opmerkings: Die Self en die Ander.....	18
2.2	Totaliserende denke as onderdrukking van die Ander	18
2.3	A-kategorieuse denke as verruiming van die Self.....	23
2.4	Utopias versus heterotopias	29
2.5	Foucault se aanwending van historiese navorsing om fundamentele humanisme op te skort.....	33
2.5.1	Vryheid versus bevryding <ul style="list-style-type: none"> ▪ Heidegger se begrip van vryheid ▪ Foucault se meta-historiese dilemma ▪ Die analise van eindigheid 	
2.5.2	Die argeologie van kennis	
2.5.3	Argeologie en progressiewe politiek	
2.6	Die Self, die Ander en die limiet	52
2.6.1	Absolutisme versus relativisme: Foucault se dialogiese alternatief	
2.6.2	Van sosiale dialoog na kritiese ontologie: Die praktiese implikasies van Foucault se “denke van die limiet”	
2.7	Samevatting.....	59
2.8	Verwysings en aantekeninge.....	62

HOOFSTUK 3: DIE POLITIEK VAN MAG OF DIE GENEALOGIE VAN DIE ANDER

3.1	Van die argeologie van kennis (<i>die Self</i>) na die genealogie van Mag (<i>die Ander</i>).....	74
3.1.1	Die ontoereikendheid van argeologiese onbetrokkenheid	
3.1.2	Genealogie as kritiese alternatief	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inleidende opmerkings ten opsigte van Foucault se genealogiese wending ▪ Die politiek van vryheid <ul style="list-style-type: none"> – Vryheid vanuit 'n histories-nominalistiese perspektief – Vryheid binne 'n anti-Humanistiese raamwerk: Sartre, Heidegger en Foucault 	
3.1.3	Die verhouding tussen argeologie en genealogie	
3.2	Foucaultiaanse geskiedskrywing en Nietzscheaanse genealogie	84
3.2.1	Kan genealogie die verlede aanwend om die hede te verlewendig?	
3.2.2	Tradisionele geskiedskrywing versus genealogie	
3.2.3	Die rol van die liggaam in genealogiese historiografie	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Die drie figure van straf ▪ Biomag ▪ Repressiewe hipotese ▪ Kritiek teen Foucault 	
3.2.4	Mag, dominasie en weerstand	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Die Panoptikon as plek waar rituele van mag afspeel ▪ Die konfessie as plek waar rituele van mag afspeel 	
3.2.5	“Effektiewe” geskiedskrywing as kontra-geheue	
3.2.6	Die wil tot kennis	
3.2.7	Genealogie: 'n Voortsetting van of 'n breuk met die logosentriese Westerse metafisika?	

4.3.1	▪ Nietzsche se wil tot mag versus Foucault se mag/kennis	
4.3.2	▪ Foucault se begrip van mag	
4.3.3	▪ Die status van die subjek	
4.3.4	▪ Die anti-Platoniese filosofie van Foucault en Deleuze	
4.3.5	▪ Die liggaam en die genealogie van die moderne psige of die ontstaan van die self-refleksiewe subjek	
4.3.6	▪ Genealogie as meervoudige geskiedenis	
4.3.7	▪ Genealogie as parodie van die verlede	
3.2.8	Kritiese opmerkings	
3.3	Die toepassing van Foucault se genealogiese metodologie	120
3.3.1	Transgressie as wyse van opstand teen onderwerping	
3.3.2	Die rol van die intellektueel	
3.3.3	Die aard en die rol van die subjek	
3.3.4	Seksualiteit en mag	
3.3.5	Die lag as strategie teen mag	
3.3.6	Die gevaar van herowering in die heersende bestel	
3.3.7	Die heroorweging van die politieke	
3.3.8	Politieke gemoeidheid versus etiese gevoeligheid	
3.4	Samevatting.....	133
3.5	Verwysings en aantekeninge.....	141

HOOFSTUK 4: DIE POLITIEK VAN 'N ESTETIEK VAN DIE BESTAAN OF 'N ETIEK VAN DIE SORG VIR DIE SELF

4.1	Inleiding.....	156
4.2	Preskriptiewe versus dialogiese etiek.....	156
4.3	Etiek en transgressie.....	159

4.3.1	Die uitdaging van konvensionele etiek: Nietzsche en Foucault	224
4.3.2	Transgressie as “nie-positiewe afirmasie”	224
4.3.3	Die “dood van God”	230
4.3.4	Die risiko’s verbode aan transgressie	
4.3.5	Die eties-politieke implikasies van transgressie	
4.4	Die moontlikheid van politieke betrokkenheid.....	169
4.4.1	Ons politieke taak as die analise van magsrelasies	
4.4.2	Ons politieke taak as die stryd teen mag	
4.4.3	Foucault en konsensus-politiek	
4.5	Die eties-politieke bemoeienis in die werk van die latere Foucault.....	175
4.5.1	<i>Parhêsia</i> : ‘n Etiek van waarheid-praat	
4.5.2	Sorg vir die self as ‘n estetiek van die bestaan	
4.5.3	Die sorg vir die self in verhoor geneem	
4.5.4	Sorg vir die self versus kennis van die self	
4.6	Sorg vir die self versus sorg vir ander? Etiek as persoonlike óf sosio-politieke aktiwiteit	182
4.7	Sorg vir die self versus sorg vir ander? Foucault en Levinas.....	186
4.7.1	Levinas: die Self, die ander en die absolute Ander	
4.8	Foucault, Levinas en Deleuze: Die Self, die Ander en die etiese.....	190
4.8.1	Sorg vir die self as suiwere praxis	
4.8.2	Die verband tussen die “estetiek van die bestaan en die “denke van die limiet”	
4.8.3	Die inhoud versus die uitvoering van estetiese self-vorming	
4.8.4	Deleuze, Levinas en die “vou” van die subjek	
4.9	Samevatting.....	202
4.10	Verwysings en aantekeninge.....	209
5.	SLOT	220
	Verwysings.....	223

6. BIBLIOGRAFIE.....224

I. Primêre bronne 224

II. Sekondêre bronne.....230

OPSOMMING/SUMMARY

- Teentoe my outbeelaar Mrs. M. J. Schoeman wil ek my vurige dank uitspreek. Hy het by my 'n reël vir die Filosofie in die algemeen en vir Foucault in die besonder gekies en is verantwoordelik vir my akademiese vorming. Sy wesenlike ondersteuning en behywe is altyd intyd, maar ook sy persoonlike begeerte dat die individu en haar filosofiese ontwikkelingsproses was en is van onbegrensde waarde.
- Die personeel verbonde aan die Departement Filosofie, met spesies vermelding van Prof. J. O. Gercke word hoër bedank vir hulle ondersteuning en oelanguering.
- My dank aan die personeel verbonde aan die Merensky Biblioteek aan die Universiteit van Pretoria, in die besonder Me. Maureen du Plessis en Me. Annemarie Bezuidenhout wat my deurgans met raad en daad bygestaan het.
- Greg Cahill was 'n deurlopende gespreksgenoot en kritiese klankoord tydens die skryf van hierdie studie. Sy akademiese en morele ondersteuning was dwarsdeur en onmisbaar.
- My ouers en my twee susters verdien spesiale vermelding. Hulle het met soveel liefde en aanmoediging skyd by glo in my.
- Graag betuig ek ook my dank en erkentlikheid teenoor die Nasionale Navorsingsstigting en aan die Universiteit van Pretoria vir hulle finansiële ondersteuning.

Finansiële bystand word deur die Nasionale Navorsingsstigting word hiermee erken. Alenings uitgespreek en gevolgsekkings waartoe geresk is, is die van die outeur en moet nie noodwendig aan die Nasionale Navorsingsstigting toegeskryf word nie.

HOOFSTUK 1: INLEIDENDE OORSIG

VOORWOORD

Aan die Here kom die lof toe, want ek is tot alles in staat deur Hom wat my krag gee.

Ek wil graag van hierdie geleentheid gebruik maak om my dank te betuig teenoor die persone en instansies van wie ek by die voorbereiding van my verhandeling steun ontvang het:

- Teenoor my studieleier Mnr. M. J. Schoeman wil ek my opregte dank uitspreek. Hy het by my 'n liefde vir die Filosofie in die algemeen en vir Foucault in die besonder gekweek en was grotendeels verantwoordelik vir my akademiese vorming. Sy volgehoue ondersteuning en bekwame leiding, maar ook sy persoonlike bemoeienis met die individu en haar filosofiese ontdekkingstogte was en is van onskatbare waarde.
- Die personeel verbonde aan die Departement Filosofie, met spesiale vermelding van Prof. J. D. Gericke word hartlik bedank vir hulle ondersteuning en belangstelling.
- My dank aan die personeel verbonde aan die Merensky Biblioteek aan die Universiteit van Pretoria, in die besonder Me. Maureen du Pisanie en Me. Annemarie Bezuidenhout wat my deurgaans met raad en daad bygestaan het.
- Greg Cahl was 'n deurlopende gespreksgenoot en kritiese klankbord tydens die skryf van hierdie studie. Sy akademiese en morele ondersteuning was deurgaans en onmisbaar.
- My ouers en my twee susters verdien spesiale vermelding. Hulle het met geduld, liefde en aanmoediging altyd bly glo in my.
- Graag betuig ek ook my dank en erkentlikheid teenoor die Nasionale Navorsingstigting en aan die Universiteit van Pretoria vir hulle finansiële ondersteuning.

Finansiële bystand verleen deur die Nasionale Navorsingstigting word hiermee erken. Menings uitgespreek en gevolgtrekkings waartoe geraak is, is die van die outeur en moet nie noodwendig aan die Nasionale Navorsingstigting toegeskryf word nie.